

Eşinin Gözüyle

Hikmet Feridun ES

Söyleşi

— Selçuk KARAKILIÇ —

Vakit, Akşam, Hürriyet gazetelerinde, Yedigün ve Hayat dergilerinde muhabirlik yaptı. Bu yayın organları için röportajlar hazırladı. Bir kısmında genel yayın yönetmeni olarak çalıştı.

Muhabir olarak Kore Savaşı'nı, Vietnam Savaşı'nı ve Kongo İç Savaşı'nı izledi. Bu savaşları fotoğraflarla görüntüledi. Akbaba ve Çarşaf dergilerinde gülmece yazıları kaleme aldı. Gezi yazıları, ders kitaplarına alınan yazarlar arasına girdi. 1983'te Burhan Felek Hizmet Ödülü'nü aldı.

Başlıca eserleri şunlardır:

Röportajlar: *Bugün Ne Diyorlar Ki, Gezi, Aşk Tamtamları.*

Kitap: *Tanımadığımız Meşhurlar*

“Tanımadığımız Meşhurlar” isimli kitabıyla edebiyat, sanat ve siyaset dünyamızın önemli isimlerinin ev hâllerini yazan Hikmet Feridun Es’in bilinmeyen özelliklerini ve ev hâlini eşi Semiha Es’le konuştuk.

■ **Hikmet Feridun Es’in ailesinden bahseder misiniz?**

Hikmet Feridun, 1909 yılında, İstanbul Fatih’te doğmuş. Ailesi ne zengin ne fakirdi. Tipik bir memur ailesi. Hikmet’in ailesi eski İstanbulluymdu. O eski İstanbul ile şimdiki İstanbul’u mukayese etmek mümkün değil. Bir kere dönemin İstanbulluları çok şık giyinirlerdi. Tıraşsız ve kravatsız sokağa çıkılmazdı. Aksi durum ayıp telakki edilirdi. Balıkpazarı’ndaki esnaf bile başkaydı. Eski İstanbullular, modern insanlardı ve Pera Palas’a giderlerdi. Pilla diye bir pastahane vardı. Rus kızları hizmet ederdi. Bir de o vakitler Cahide Sungu, Benli Belkis gibi güzel hanımlar vardı. İstanbul’un güzel kadınları orada idiler.

Hikmet Bey’in annesi Abdülhamid’in paşalarından birinin kızıydı. Dolayısıyla benim kayınvalidem gayet güzel bir Fransızca konuşurdu. İyi derecede piyano çalardı. Mürebbiyelerle büyümüştü. Çok terbiyeli bir kadındı ki, oturduğu zaman köşesine otururdu. Diyebilirim ki kayınvalidem harika bir İstanbul hanımefendisiydi. Sanıyorum babasının ismi Rükneddin Bey idi.

■ **Nasıl evlendiniz?**

Cumhuriyet gazetesinde Abidin Daver diye bir gazeteci vardı. Hikmet Bey, onunla röportaj yapmaya gelmişti. O zamanlar güzellik müsabakası

yapılacaktı. Ben de katılmak istedim. Güzellik müsabakasına Abidin Daver bakıyordu. O gün yanlarında da Şair-i Azam ve Fransız eşi Lüsyen Hanım bulunuyordu. Genç ve güzeldim. Ama yaşım çok küçüktü. Beni görünce heyecanlandılar. Ve Lüsyen Hanım bir adım öne gelerek:

—Sen çok güzelsin; ama küçüksün kızım! Bu yaşta katılamazsın ki, dedi.

On dört yaşında ya vardım ya yoktum. Hatırlamakta zorlanıyorum. Ama aşağı yukarı on dört-on beş yaşlarında olmalıyım.

Sonra Abdülhak Hamit gülererek:

—Biz seni Paris’e yollayalım. Orada biraz daha güzelleş. Biraz büyüdükten sonra müsabakalara katılırsın, demesin mi?

Lüsyen Hanım, Abdülhak Hamit’in gözlerinin içine içine baktı. O da bu hareketi destekler mahiyette konuştu.

Hikmet Feridun da Abidin Daver’le mülakat yapıyordu. Birbirimizi orada gördük. İlk göz göze gelmemiz böyle oldu. Sanıyorum o da beni görünce etkilenmişti. Çünkü bakışlarını üzerimden çekmiyordu. Anladım ki, bir ilgi ve sevgi dairesi üzerimde idi. Çok sonraları görüşmeye başladık. Ni-

hayetinde evlendik. Evliliğimizin bütün hikâyesi böyledir.

■ **Çeşitli özellikleri nelerdi?**

Hikmet Feridun, paraya katiyen ehemmiyet vermezdi. Evliliğimizin ilk yıllarından vefatına kadar bu özelliğini hiçbir zaman kaybetmedi. 1930'lu yıllarda hayat epey pahalıydı. Mesela muz herkeş alamazdı. Çünkü ateş pahasıydı. Fakat Hikmet, beni sevin-dirmek ve komşu çocuklarını neşelen-dirmek için muz alırdı. Kendisi katiyen yemezdi. Sevmediğinden, beğenmediğinden değil. Cömertliğindendi. Eli açık, gönlü zengin bir insandı. Sanıyorum Hikmet Feridun'un çok sevilmesinin sebepleri arasında onun bu özelliğinin payı vardır.

En çok sevdiği meşgale okumaktı. Bir saniye boş durmazdı. Hep okurdu. Bir defasında bana anlatmıştı:

Bursa'da oturuyorlarmış. Annesi

-biliyorsunuz Bursa'nın en meşhur kebabı İskender'dir- karnını doyursun, çeşitli yemeklerden tat alsın diye para verirmiş. "Git, İskender ye!" diye. Ama katiyen İskender yemez; kitapçılara koşarmış. Eve gelince de: "Anne karnım davul gibi şişti. İskender çok güzeldi diyerek karnını gösterirmiş. Gerçekten de karnında belirgin bir şişlik olurmuş. Çünkü aldığı kitabı karın bölgesine saklayarak eve girermiş ki, annesi görmesin!

Evlendiğimizde de bu durum değişmedi. Kitap, dergi, gazete... Onun vazgeçilemez dostlarındandı.

Lügatinde "nefret" kelimesinin manası yoktu. Kin tutmazdı. Öfke nedir bilmezdi. Ancak size açıklamak isterim ki, sadece kitap satan, kitap yakan, kitap atan adamdan nefret eder, bu tip adamları asla sevmezdi. Ve yüz geri kaçar.

Hikmet'in çok cömert olduğunu söylemişim. Ben onun kadar yardımsever, mütevazı, kalbi iyilik dolu bir adam neredeyse hiç görmedim. Yaşım 95 oldu. Ama bu vakte kadar epey insan tanıdım. Fakat Hikmet kadar kalbindeki sevgiyi, şefkati herkesle paylaşmak isteyen, elindekini hiç esirgemeyen bir kimseye şahitliğim yoktur diyebilirim. Hikmet'in cebi fakir, gönlü zengindi. Yardım etmek ister; ancak edemeyince üzülürdü.

■ **Hangi tür kitaplardan hoşlanırdı?**

Hikmet'le dünyayı dolaştık diyebilirim. Belki de bundan kaynaklanıyordu. Seyahat kitaplarını oldum olası

çok severdi. Seyahatnameleri okurken görürdüm. Yüzünün hatları yumuşar, zaman zaman hayretler içinde kalırdı. Sanki ilahi bir kitabı okuyormuşçasına dikkat süzgecinden geçirirdi. Biliyorsunuz çok çeşitli ülkeleri beraber gezdik. O ülkelerin insanlarını, yediklerini içtiklerini, yaşayış tarzlarını velhasıl gezip gördüğümüz ülkeleri gelip Türkiye’de anlatan, yazan Hikmet Feridun oldu. Ancak şimdi söyleyeceğim bazılarına ilginç gelebilir:

Hikmet çok kolay yazdı. Yazdıklarının okuturdu. Ama yazmayı pek sevmezdi. Şimdi diyeceksiniz ki: “Bu nasıl iş böyle?” Ama işte öyleydi. Yazmak istemez ama bir kitap, bir dergi, bir gazete verseniz hiç hayır demezdi.

Hürriyetine düşküdü. Bir yere tabi olmaktan hoşlanmaz, bunalırdı. Bu bakımdan Sedat Simavi’nin ödü patlardı. Çünkü eskiler zannederdi ki, “Bir gazeteci çok okunuyorsa o gazete çok satılır. Eğer o gazeteci ayrılırsa, gazete batar!”

Hâlbuki böyle olmazdı. Evet, Hikmet çok okunan, sevilen, beğenilen bir gazeteciydi. Sedat Simavi de Hikmet’in gazeteden ayrılacağı endişesiyle epey korkardı. Sanıyorum bir miktar da çekinirdi. O yıllarda böyle rivayetler zaman zaman piyasaya sürülür, insanlar heyecanlanırdı. Bir keresinde yine “Hikmet Feridun Es gazeteden ayrılacak!” diye söylentiler ayyuka çıkmıştı. Sonradan duyduk ki, bir adam -Hikmet’i çok seven bir okuyucusu- dedikodunun tesirinde kalarak kalp krizi geçirerek vefat etmiş. Adamın oğlu gazete binasına gelerek durumu anlatmış. Demiş ki: Ba-

bamın katili Sedat Simavi’dir. Eğer böyle yapmasaydı, babam ölmeyebilirdi!”

Hikmet’in arkadaşları da bu havadisi duyar duymaz şakalar yapmaya başlamışlar: “Baba katili gel baba katili git!” diye. Ama buna çok üzüldüğünü hatırlıyorum. Bir adam hiç yok yere öldü diye günlerce düşünmüş, üzülmüştü. Çok duygulu ve merhametliydi.

■ Yazı hayatına nasıl girmişti?

İstanbul Lisesinde okumuştur. Hocası ise meşhur Hakkı Tarık Us idi. Kompozisyonlarını hocası çok beğenirmiş. Okul gazetesinde yazıları çıkarmış. Hakkı Tarık Bey’in ısrarları neticesinde muntazam yazmaya başlamış. Bana anlattığına göre, yazmaya başlamasında ama daha çok gazeteciliğe heveslenmesinde Hakkı Tarık Us’un inkâr edilmez bir isteği ve desteği olmuş. Kendisinden şükranla bahsederdi. Hakkı Tarık teşvik etme-

seydi sanıyorum gazetecilik, aklının ucunda yoktu. Neyse ki, Hakkı Tarık Us varmış!

■ **Çalışma âdetleri nelerdi, nasıl yazar nasıl okurdu?**

Boğazına düşkün, obur biri değildi. Hiç yemek seçmezdi. Yemekle filan hiç alakası yoktu. Yazarken, okurken kahve içerdi. Kafayı işletecek, yazı kabiliyetini güçlendirecek ne var ise onu benden isterdi. Ben de kahve fincanını masasından eksik etmezdim.

Çalışırken muhakkak sessizliğe gömülürdü. Gürültüden hoşlanmazdı. Gazeteye yahut dergiye geçeceği bir yazı üzerinde çalışırken işine ciddiyetle sarılırdı. Bu bakımdan olabildiğince sessiz, neredeyse kuş uçmaz kervan geçmez bir yer ister, öyle çalışırdı. Zaman zaman çok çalışmaktan burnu kanadığı olurdu. Buna rağmen çok az dinlenir tekrar yazmaya koyulurdu.

Odasında çalışırken, eve misafir kabul etmezdim ki, rahatsız olmasın. Hatta o kadar ki, ayaklarımın ucuna basarak yürürdüm. Burada yanlış anlatmaktan imtina ederek bir başka izah kapısını açayım:

Benim bu hassasiyetimin sebebi, Hikmet'in bana kızacağından filan değildi. Ses olsa bile asla kızmaz, incitmezdi. İnsana çok büyük bir hürmeti vardı. Bilhassa yaşlıları çok severdi. Onlara hürmette kusur etmezdi.

Hikmet'in bir başka özelliği de yorulmak nedir bilmezdi. Çalışma masasından "Yorulдум; dinlenmek istiyorum!" yollu bir şikâyetle bulunarak kalkıp gittiğine şahit olmadım. Çalışkandı. Tembellikten hoşlanmaz; tembel kişilerden de özellikle uzak dururdu. Derdi ki:

"Üzüm üzümüne baka baka kararır. Neme lazım! Tembellerin yanında dura dura tembelleşebilirim! Evden irak, dosttan irak!"

■ **Hikmet Feridun Es'le çeşitli ülkeleri gezip gördünüz. Seyahati çok mu seviyordu?**

Hikmet'le çok değişik ülkeleri gezip görme imkânımız oldu. Medenî ülkelerden tutunuz da insan eti yiyen ilkel kabilelerin ülkelerine varıncaya kadar gittik. Onun en belirgin özelliği seyahat etmektir. Bu arada bütün seyahatlerinde de kitap okurdu. Hem de onlarca kitabı valizlere doldurup gittiğimiz yerlere kadar taşırdı.

Hikmet'le, Ekvator'a, Afrika'ya, Amerika'ya, Çin'e... gitmiştik. Bizi şarırtan epey hadise oldu. Birincisi hiç Türk bayrağı görememiş, ilaç olsun Türkçe konuşan bir kimseyle tanışamamıştık. Türkçenin bir bayrak gibi dalgalanmasını çok istiyor, göremeyince üzülüyordu.

Size başka bir özelliğini daha söyleyeyim:

Şiiri severdi ama yazmazdı. Sadece kimsenin bilmediği, görmediği, işitmediği ilginç hadiseleri yazmak ister, bundan zevk alırdı. Öğrenmek birinci vasıflarındandı. Ama öğretmek de bu özelliklerinin başında gelirdi.

Bildiklerini muhakkak başkaları da bilsin isterdi. O bakımdan oturup merak ettiği konuları araştırır; sonra gazeteye yazardı. İstisnasız her gün, bıkmadan, usanmadan ya röportaj yahut gezi yazısı, edebiyat yazılarını *Akşam* gazetesine geçirdi. Bu sonradan *Hürriyet* oldu. Ama orada da aynı minval devam etti.

■ Nasıl giyinirdi?

Çok sık giyinirdi. Giyim kuşamında dikkatli idi. Şaşıracaksınız ayakkabılara karşı ilginç bir eğilimi vardı. Çeşit çeşit ayakkabılar alırdı. Ama çoğu zaman giyinmezdi. Vefatından sonra bavul bavul ayakkabılarını dağıttım. Benim beğenmemden ziyade kendisi seçer alırdı. Zevk sahibi bir adamdı. Şıklığı etraftan fark edilirdi. Kadınlar bayılırdı. Artistler çok severdi.

Dönemin meşhur bir gazetecisiydi. Röportaj yapıyordu. Yine zamanının meşhur kadınları Hikmet Feridun'un yanında yöresinde olurdu. Ama gönlümü almasını da bilirdi:

—Onlar çok güzel giyiniyorlar. Ama benim karım basma da giyse yakıyor. Hepsinden daha güzelsin! derdi.

Birbirimizi severek evlenmiştik. Dolayısıyla beni hem severdi hem de

güzel bulurdu.

■ Edebiyatçılarla dostluklarımız, arkadaşlıklarımız...

Edebiyatçılarla dostluğumuz sıkıydı. Ama onların yaptıklarını yapmazdı. Mesela Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın evinde epey hizmetli kız vardı. Ve bu her defasında değişirdi. Çünkü Hüseyin Rahmi Gürpınar ayran gönlüydü. Hüseyin Rahmi mikroptan korkacak adam değildi.¹ Ama Abdülhak Hamid romantik bir adamdı. Fransız Lüsyan Hanım'la evlenmişti. Lüs-

1 Semiha Hanım, Hüseyin Rahmi'nin evlenmemesine sebep olarak "şıpsevdi"liğine bağlıyor. Ancak Hikmet Feridun Es, *Tanımadığımız Meşhurlar*'da, Hüseyin Rahmi'nin evlenmemesine gerekçe olarak onun aşırı titizliğini öne sürüyor. Bkz. Hikmet Feridun Es, *Tanımadığımız Meşhurlar*, hzl. Selçuk Karakılıç, Ötüken Neşriyat, 2009, s. 28.

yen Hanım'a göre yaşlı idi. Ancak o dönemde bu evlilik normal karşılanmıştı. Çünkü Hamid çok şıktı. Yaşlı olmasına rağmen giyinmesini gayet iyi bilirdi. Alafranga bir kimseydi.

Nâzım Hikmet'i Melek Sinemasında görüp tanıdım. Yakışıklıydı. Kocamın şapkasına benzer gri bir şapka takardı. Biraz yıpranmıştı; ama yine de çok yakıştırmıştı kendine.

Necip Fazıl'ı da biliyorum. Ala-turka bir adamdı. Ama bugünkü tabirle karizmatik, kendini epey beğenen, mağrur bir kimseydi. Kendisiyle tanışıp görüşmek istediğimi hiç hatırlamıyorum. Bizden epey uzak bir yanı vardı. Dolayısıyla ilgilenemedim. Söylediklerim, ondan nefret ettiğimiz manasına gelmez. Önemli bir şairdi; ama yan yana gelmemiz, oturup konuşmamız mümkün olmadı.

■ *En çok kazanan gazeteci Hikmet Feridun Bey miydi?*

Biliyorsunuz Hikmet Feridun devrin en çok yazan gazetecilerindi. Fakat şöyle çok yanlış bir rivayet dillerde idi. Hikmet Feridun Es çok yazıyor çok para kazanıyor! Hâlbuki iş bunun tersi idi. Hangi gazete sahibi olursa olsun gazetenin tirajını artıran gazetecileri limon gibi sıkar; ancak yeteri kadar para vermezlerdi. Hiçbir gazeteci hakkını almamıştır. *Akşam* gazetesi onun sayesinde büyük paralar kazandı. Necmeddin Sadak gazetenin sahiplerindendi. Ayrıca Hikmet'in de çok yakın dostuydu. Ama hakkını almış mıdır? Bu soru-

ya "evet, almıştır!" diyemem. Birlikte gidip gördüğümüz yerlerin fotoğrafını çektiğimi söylemişim. Çektiğim fotoğraflar gazetenin birinci sayfasından girerdi. Ama gazete, bana emeğimin karşılığını hiç vermemiştir. Benim harçlığımı daima Hikmet verirdi.

■ *Son günleri son sözleri*

Son yıllarda epeyce hastalanmıştı. Hiç yanından ayrılmadım. Ayaklarına günde iki defa pansuman yapıyordum. Hastahaneye de götürmeye korkuyordum. Kendi kendime diyordum ki: "Hastahaneye gidersek, zavallı Hikmet'im in ayağını keserler. Allah'ım ne olur böyle bir son gösterme bana!" diye dua ediyor, kendimi teskine çalışıyordum.

Dediğim gibi ona çok iyi baktım. Öyle ki, tedavisini yapacak kadar hastalığının sebeplerini öğrenmişim. Hatta eve gelen doktoru bana: "Bilmediklerimi bana öğrettiniz" demişti. Hikmet'in o hâline dayanamıyordum, ama belli de etmezdim. Bir iki sene değildi ki hastalığı... Çok uzun süre böyle kaldı. Fakat hiç bıkmadım. Yanından ayrılmadım. Diyelim ki odaya geçeceğim. Hemen itiraz ederdi: "Semiha! Gel lütfen! derdi. Çünkü artık yalnız kalmaktan korkar olmuştu. Krallarla, devlet başkanlarıyla, sokaktaki turşucuyla... konuşan, onlarla beraber olmaktan huzur bulan Hikmet artık sadece benimleydi ve yalnız kalmaktan korkar olmuştu.